

مدیریت شهری و تعارض ناشی از الحاق نقاط روستایی به محدوده شهرها (نمونه موردی: شهر اسلامشهر و روستای شاطره)

علی نوری کرمانی* - استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی
نغمه محمدپورلیما - کارشناس ارشد مدیریت امور شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات
فرشید عالیزاد میناآباد - کارشناس ارشد طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

پذیرش مقاله: ۱۳۹۱/۰۹/۱۲   تأیید نهایی: ۱۳۹۲/۱۰/۰۸

چکیده

یکی از تأثیرهای شهرگرایی شتابان بر ساختار فضایی و جمعیتی کشور، رشد فزاینده شهرها و تبدیل مراکز روستایی به نقاط متصل یا منفصل شهری است که سبب برهم خوردن تعادل توزیع فضایی جمعیت می‌شود. با توجه به ناهمخوانی عوامل متعدد مانند اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، مدیریتی و... در نقاط شهری و روستایی، الحاق نقاط روستایی به محدوده شهرها، به ایجاد مشکل‌های عدیده منجر خواهد شد. یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد تعارض، نبود رویکرد یکسان مدیریتی در نقاط شهری و روستایی است که بر سایر عوامل نیز تأثیرگذار است؛ بنابراین، در مقاله حاضر با موردکاوی الحاق روستای شاطره به محدوده اسلامشهر سعی شده است تأثیر نبود رویکرد مدیریتی یکسان در نقاط روستایی و شهری و همچنین جایگاه مدیریت شهری در حل تعارض‌های ناشی از الحاق نقاط روستایی به محدوده شهری بررسی شود. این پژوهش از نوع کاربردی و به روش توصیفی - تحلیلی است که با استفاده از مطالعه‌های اسنادی و میدانی وسیع و تکمیل ۲۲۰ پرسشنامه از سوی خانوارهای ساکن در اسلامشهر و روستای شاطره و همچنین اخذ ۳۰ پرسشنامه از مسئولان و کارشناسان سازمان‌های ذیربط استان تهران انجام شده است. نتایج نشان می‌دهد که برخلاف نبود تفاوت معنادار بین عوامل مدیریتی اسلامشهر و روستای شاطره، عوامل کالبدی شهر و روستا تفاوت معناداری دارند و ناهمگونی رویکرد مدیریت در نقاط شهری و روستایی، عاملی مؤثر در ایجاد تعارض است. از سویی دیگر، مدیریت شهری در حل این تعارض‌ها نقشی اساسی دارد.

کلیدواژه‌ها: الحاق، روستای شاطره، عوامل مدیریتی، مدیریت شهری، محدوده شهر.

مقدمه

براساس پژوهشی که در سال ۱۹۷۶ صورت گرفته و در سال ۱۹۷۷ از سوی سازمان ملل متحد منتشر شده است، ۷۱ کشور از ۱۱۴ کشور در حال توسعه بر این عقیده بوده‌اند که توزیع فضایی جمعیت آن‌ها غیر قابل قبول است و از این رو، برای ایجاد تغییرهای قابل توجه در توزیع فضایی و جابه‌جایی داخلی جمعیت به اصلاح‌های اساسی پرداخته‌اند. به عبارتی ۲۴ کشور (۲۰ درصد کشورها) بر این عقیده بوده‌اند که نحوه توزیع جمعیت در کشورشان تا حدودی غیر قابل قبول و نیازمند مداخله و سیاستگذاری است (آویتا، ۱۹۹۹: ۵۴).

از گذشته تا امروز، در تمامی تمدن‌ها یا کشورها، شهرنشینی بارزترین نحوه تکامل جوامع انسانی به‌شمار می‌رود. با ظهور انقلاب صنعتی و گسترش شتابان شهرها به‌ویژه متروپل‌ها، جوامع انسانی ساکن در آن‌ها، با مشکل‌های بسیاری روبه‌رو شده‌اند. یکی از بارزترین این مشکل‌ها، تمرکزگرایی شدید در یک یا چند شهر و گسیختگی نظام سلسله‌مراتبی شهری در بیشتر کشورهاست (آمی‌هاش، ۲۰۰۵: ۵۱).

افزایش جمعیت شهرها از چهار عامل ایجاد می‌شود: افزایش طبیعی جمعیت مقیم (تفاضل مولید و مرگ‌ومیر)؛ دوم مهاجرت‌هایی که از نقاط دیگر، اعم از شهر و روستا و حتی سایر کشورها به شهرها صورت می‌گیرد؛ سوم ادغام مناطق حومه و اقمار شهری به محدوده شهرها و چهارم، تبدیل نقاط روستایی به شهر در نتیجه رشد شهری و جاذبه جمعیتی شهرها و در نتیجه، فرارفتن از ضابطه حداقل جمعیت شهری (امانی، ۱۳۸۰: ۲۴). نتایج بررسی داده‌ها و آمارهای موجود کشور، نشان‌دهنده افزایش سریع جمعیت ساکن در مناطق شهری و در نتیجه، افزایش میزان شهرنشینی در دهه‌های اخیر است (حصاری، ۱۳۸۷: ۶).

نظیر چنین وضعیتی در مجموعه شهری تهران نیز رخ داده است؛ به طوری که براساس نتایج سرشماری رسمی کشور، تصویر کلی وضعیت جمعیتی این منطقه، به صورت زیر است:

- جمعیت شهر تهران در فاصله سرشماری ۱۳۴۵-۱۳۸۵، حدود سه برابر شده است. حال آنکه جمعیت پیرامون آن شش برابر شده است؛
  - تعداد شهرهای استان از حدود شش شهر در سال ۱۳۴۵، به بیش از ۶۰ شهر در سال ۱۳۸۹ رسیده است؛
  - جمعیت فعلی تهران، حدود ۱۵ میلیون نفر است که در ۱۳ شهرستان پراکنده شده‌اند (استانداری تهران، ۱۳۹۰).
- این آمار و اطلاعات، نشان‌دهنده رشد شتابان شهرنشینی در استان تهران و تغییر ماهیت روستاها به خوابگاهی شدن و همچنین تغییر کارکرد از بخش اول اقتصادی به سمت بخش سوم، یعنی خدمات پیش‌رفتن است.
- الحاق نقاط روستایی به علت تفاوت در بعضی از عوامل متعدد نظیر عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، کالبدی و مدیریتی، به ایجاد آسیب‌های متعددی در محدوده شهر و نقاط الحاقی منجر خواهد شد که برای کاهش تعارض‌ها نیازمند توجه بسیار است. برای نمونه، مناطق جنوبی و جنوب غربی تهران نظیر اسلامشهر، پاکدشت، رباط کریم و شهریار در طول چهل سال اخیر، از یک روستای چندصدنفری به مراکز شهری بزرگ با معضل‌های متعدد کالبدی-اقتصادی و اجتماعی تبدیل شده‌اند (کارگر، ۱۳۹۰: ۷-۸).

بدین ترتیب، با گسترش فضای شهری و تبدیل آن‌ها به مراکز ناهمگن جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی، میزان ناهنجاری‌های شهری به‌ویژه در نواحی حاشیه‌ای افزایش می‌یابد. محیط اجتماعی و مسکونی، ساختارهای نامناسب شغلی، ناکامی اجتماعی و فقر اقتصادی، زمینه بروز آسیب‌های شهری و رشد بی‌رویه و لجام‌گسیخته ناهنجاری‌ها و نیز گسترش ناامنی اجتماعی شده است؛ بنابراین، شناسایی ساختارهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی به‌عنوان عوامل پدیدآورنده این شرایط و نیز ارائه راهکارهای لازم برای رفع نابرابری‌های فضایی و اجتماعی، از مهم‌ترین مسائل شهری است (کارگر، ۱۳۹۰: ۶-۷).

بنابراین در این پژوهش، اسلامشهر با جمعیتی بیش از ۳۰۰ هزار نفر، به‌عنوان یکی از شهرهای مهم استان تهران بررسی شده است که در روند تهیه و تصویب طرح راهبردی-ساختاری حوزه شهری اسلامشهر-رباط کریم، نقطه روستایی شاطره به‌صورت منفصل به محدوده اسلامشهر الحاق شده است و جمعیتی که تا چندی پیش روستانشین

بوده‌اند و علاوه بر تفاوت در مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، در زمینه مباحث مدیریتی و کالبدی نیز به صورت مجزا عمل می‌کردند - به جمعیت اسلامشهر افزوده شدند. از این رو، در راستای بررسی جایگاه مدیریت شهری در ایجاد یا حل تعارض‌ها به پرسش‌های زیر پاسخ دادیم:

۱. آیا بین عوامل مدیریتی در اسلامشهر و روستای شاطره، تفاوت معناداری وجود دارد؟
۲. آیا نبود مدیریت یکسان در نقاط شهری و روستایی، سبب ایجاد تعارض‌هاست؟
۳. آیا مدیریت شهری در حل تعارض‌های حاصل از الحاق نقاط روستایی به محدوده شهر نقشی اساسی دارد؟

مبانی نظری

روستا زیستگاه جماعتی از مردم در خارج از محدوده شهرهاست که با مشخصه‌های جمعیتی معین، به‌عنوان جامعه‌ای مستقل و دارای هویت‌های خاص فرهنگی، تاریخی، اقلیمی، جغرافیایی و اقتصادی با اتکا بر نظام‌های رهبری و مدیریت محلی خود، عرصه فعالیت‌های کشاورزی است. موجودیت روستا از ابتدای مدنیت بشر آغاز شده است، اما شهر به صورت یک واحد هستی کل در نظر گرفته می‌شود. شناخت بافت کالبدی و شکل‌بندی ساختمانی، شناسایی ساختارهای گوناگون و وضع کارکردهای سیاسی، فرهنگی، دینی، اجتماعی^۵ و اقتصادی و مرکزیت شهر با دعوی تمام‌نگری و با توجه به سلسله‌روابط فضایی، اجتماعی، اقتصادی و معنوی بین عناصر و کارکردهای شهری انجام می‌شود و به نیروهای شکل‌دهنده آن‌ها توجه می‌شود (پاپلی یزدی، ۱۳۸۹: ۴۹-۵۷).

جدول ۱ خلاصه‌ای سودمند از تفاوت‌های میان شهر و روستا را ارائه می‌دهد:

جدول ۱. تفاوت سنتی میان جمعیت شهر و روستا

روستا	شهر	بعد
بخش اول اقتصاد و فعالیت‌های پشتیبان	بخش دوم و سوم اقتصاد	اقتصاد
کشاورزی، جنگلداری، مشاغل اولیه صنعتی	تولیدی، ساخت‌وساز، اداری و خدماتی	مشاغل
پایین‌تر از متوسط ملی	بالا‌تر از متوسط ملی	تحصیلات
پایین	بالا	دسترسی به خدمات
پایین	بالا	دسترسی به اطلاعات
بالا	پایین	حس اجتماعی
نرخ رشد طبیعی بالا	نرخ رشد طبیعی پایین	جمعیت
مقاوم در برابر تغییر	نمایش شدید عناصر لیبرال و رادیکال	دید سیاسی
یکسان	متفاوت	قومیت
پایین: مهاجر فرست	بالا: مهاجرپذیر	مهاجرت

منبع: اسکات و دیگران ۲۰۰۷

مدل وابستگی: مدل وابستگی در مورد شهر و روستا بر توسعه و اگرای عرصه شهری و روستایی تکیه دارد و دو نوع عرصه ساختاری - کارکردی را در مقابل یکدیگر قرار می‌دهد: عرصه پیچیده شهری و عرصه ساده و یکنواخت روستایی. در واقع، یکی از جنبه‌های مهم این مبحث، ماهیت فعالیت‌های شهری و سرشت فعالیت‌های روستایی است. فعالیت‌های شهری معمولاً در فضایی محدود انجام می‌شوند و در یک نقطه متمرکزند (هرچند برد فضایی وسیعی دارند)؛ حال آنکه فعالیت‌های روستایی (اغلب در بخش اول اقتصادی) به فضای نسبتاً وسیعی نیازمندند و در عمل ممکن است برد فضایی محدودی داشته باشند. در زمینه نظریه وابستگی، دو اصطلاح در بحث‌های مکانی - فضایی دهه‌های اخیر وارد شده و اهمیت یافته است: مرکز یا کانون و حاشیه یا پیرامون. کاربرد این دو اصطلاح، خود به شکل‌گیری مدل دیگری (مدل مرکز^۶ پیرامون) در چارچوب نظریه عمومی وابستگی انجامیده است (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، ۱۳۸۹: ۸۲۱).

انقلاب شهری: واژه انقلاب شهری را گوردون چاپلید در زمینه شهر و شهرنشینی به کار برده است. به اعتقاد وی، پیدایش شهرها با دو انقلاب عظیم، یکی در ساخت اقتصادی و دیگری در سازمان‌های اجتماعی همراه بوده است. چاپلید این هردو انقلاب را تا حدودی معلول ازدیاد جمعیت می‌داند؛ زیرا وسعت شهرهای اولیه، تراکم واحدهای مسکونی و تعداد اتاق‌ها ازدیاد جمعیت را آشکارا تأیید می‌کنند، اما چاپلید اعتقاد دارد که ازدیاد جمعیت در آغاز، محوطه‌های مسکونی بزرگی را ایجاد نکرد؛ بلکه به افزایش تعداد محوطه‌های مسکونی منجر شد. چاپلید برای تشخیص شهر از دهکده، ده ویژگی را به شرح زیر برمی‌شمارد: ۱. گسترش شهرها، ۲. ترکیب و عملکرد، ۳. تمرکز ثروت، ۴. بناهای عمومی، ۵. پیدایش جامعه طبقاتی، ۶. اختراع خط، ۷. پیشرفت علوم ریاضی و نجوم، ۸. اجتماع متخصصان تمام‌وقت در شهرها و پیشرفت صنعت و هنر، ۹. پیدایش و گسترش تجارت اشیای تجملی با مناطق دوردست، ۱۰. استقرار روابط سازمان‌یافته سیاسی و حکومتی به جای روابط قومی (پاپلی یزدی، ۱۳۸۹: ۶۷-۶۸).

گرایش معطوف به شهر: حکومت‌های جهان سوم به استثنای تعداد معدودی، به ضرر روستاها و به سود شهرها گام برمی‌دارند. مایکل لیپتون به‌عنوان تحلیلگر ارتباط شهر و روستا در کشورهای درحال توسعه معتقد است بخش روستایی بیشترین فقیر و بالاترین منابع ارزان بالقوه را در اختیار دارد. درحالی‌که بخش شهری قادر شده است که در بیشتر برخوردارهای خود با روستاییان پیروز شود، اما در این راه، فرایند توسعه را بی‌جهت کند و نابرابر کرده است. شاید اعتبار اصلی نظریه لیپتون در این است که برای جریان مازاد روستایی به سوی شهرها، اهمیت بیشتری قائل است، اما درباره اینکه چرا این جریان بدین شکل به‌وجود می‌آید، سخنی نمی‌گوید (شکویی، ۱۳۷۴: ۱۳۱).

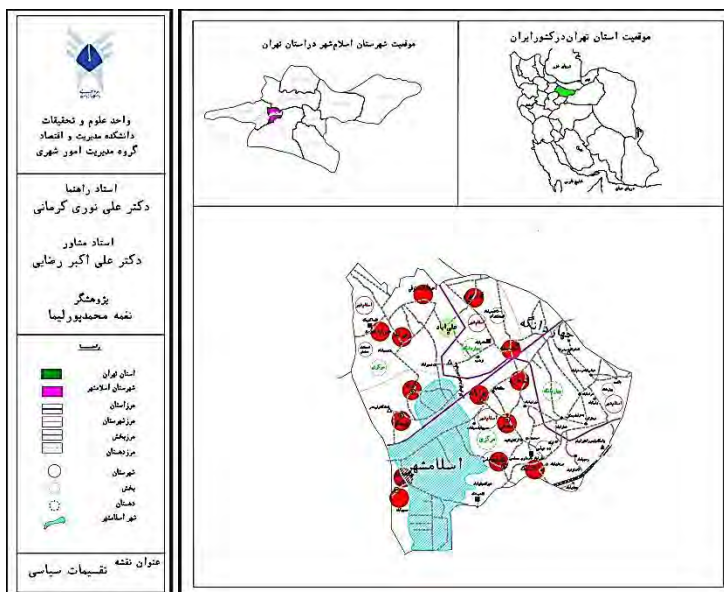
روش پژوهش

در این پژوهش که از به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است، پس از گردآوری اطلاعات به روش‌های بررسی و مراجعه به مدارک و اسناد، مشاهده، پرسشنامه، تحلیل آماری با استفاده از آزمون آماری T و به کمک نرم‌افزار SPSS برای گروه‌های مستقل انجام شد. جامعه آماری در دو بخش مسئولان و شهروندان بررسی شده است و شهروندان به تفکیک شهری و روستایی به‌صورت مجزا در نظر گرفته شده‌اند که با استفاده از فرمول کوکران با سطح اطمینان ۹۵ درصد و دقت احتمالی ۰/۱ و واریانس ۰/۲۵، حجم نمونه شامل ۹۶ پرسشنامه در اسلامشهر و ۹۲ پرسشنامه در روستای شاطره است که نگارندگان موفق به تکمیل ۱۲۰ پرسشنامه در اسلامشهر و ۱۰۰ پرسشنامه در روستای شاطره شد.

محدوده مورد مطالعه و ویژگی‌های آن

اسلامشهر

اسلامشهر بخش کوچکی را در جلگه پهن‌آور و دشت‌های جنوبی تهران در غرب شهری و جنوب غرب تهران اشغال کرده است. این شهر تا ۳۵ سال پیش، تنها چند روستای نزدیک بهم به نام‌های قاسمشاهی، سالور، محمدآباد چهارطاقی، مظفریه، موسی‌آباد، ضیاآباد و مافین بوده است. از این شهر تا سال ۱۳۵۵ در نشریه‌های مرکز آمار ایران و فرهنگ‌های جغرافیایی، با نام قاسم‌آباد شاهی یاد شده است. از سال ۱۳۵۲، با توجه به توسعه و گسترش مناطق مسکونی در اراضی قاسم‌آباد شاهی و محمدآباد چهارطاقی، نام شادشهر را بر آن گذاردند. پس از انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۸، با تشدید روند گسترش شهر تا مرز روستاهای موسی‌آباد، مظفریه، سالور، ضیاآباد و مافین‌آباد، اسامی معابر، خیابان‌ها و شهرک‌های تازه‌تأسیس به نام ائمه اطهار و شخصیت‌های مذهبی نامگذاری شد و شهر نیز اسلامشهر نامیده می‌شود (مهندسین مشاور آبان، ۱۳۸۸: ۴۲).

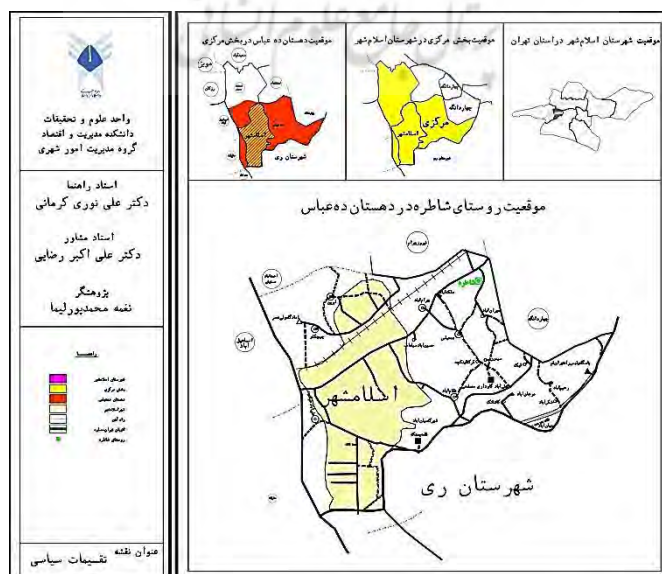

شکل ۱. موقعیت اسلامشهر

براساس سرشماری، اسلامشهر در سال ۱۳۴۵، جمعیت ۵،۸۳۰ نفری و در سال ۱۳۵۵، جمعیت ۵۰،۲۹۲ نفری داشته است. در سال ۱۳۶۵، اسلامشهر ۲۱۵،۱۲۹ نفر جمعیت داشته و در سال ۱۳۷۵، جمعیت آن به ۲۶۵،۴۵۰ نفر افزایش یافته است. در سرشماری سال ۱۳۸۵، مرکز آمار ایران جمعیت اسلامشهر را ۳۵۷،۳۸۹ نفر در ۹۱،۰۹۸ خانوار، با بعد خانوار ۳/۹۲ نفر گزارش کرده است. همچنین بررسی وضعیت اشتغال و بیکاری در بین جمعیت دهساله و بیشتر در اسلامشهر - که تعداد آن ۳۰۴،۱۴۱ نفر است - نشان می‌دهد که ۱۰۶،۱۳۳ نفر (۳۴/۹۱ درصد) شاغل و تعداد ۱۲،۹۷۶ نفر (۴/۲۷ درصد) بیکارند (مهندسین مشاور آبان، ۱۳۸۸: ۱۹).

روستای شاطره

براساس آخرین تقسیمات اداری - سیاسی کشور، روستای شاطره جزء دهستان ده عباس از توابع بخش مرکزی در منتهی‌الیه شرق اسلامشهر واقع شده است. این روستا از شمال به خط آهن تهران - اهواز و روستای گلدسته، از شرق به ناصرآباد و حسن‌آباد لقمانی، از جنوب به مهران‌آباد و از غرب به روستای ملک‌آباد و بهرام‌آباد محدود می‌شود (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان تهران، ۱۳۸۲: ۱۵).

شکل ۲. نقشه موقعیت روستای شاطره

در بررسی ویژگی‌های جمعیتی روستای شاطره، از داده‌های آماری سرشماری نفوس و مسکن استفاده شده است. براساس سرشماری جمعیت سال ۱۳۴۵، روستای شاطره، ۳۱۸ نفر جمعیت در قالب ۶۲ خانوار با بعد ۵/۱ نفر جمعیت داشته است. در سال ۱۳۵۵، تعداد خانوار به ۲۱۰ و جمعیت آن به ۱۰۱۱ نفر افزایش یافته است. در سال ۱۳۶۵، روستا ۱۳۸۵ خانوار و ۷۰۷۱ نفر جمعیت داشته که در مقایسه با دهه قبل، ۶۰۶۰ نفر به جمعیت آن اضافه شده است. از سال ۱۳۶۵ تا سال ۱۳۷۵، روند روبه‌رشد جمعیت همچنان ادامه داشته است؛ به طوری که در سال ۱۳۷۵، تعداد خانوار و ۸۰۳۱ نفر جمعیت با بعد خانوار ۴/۶ نفر در روستا ساکن بوده‌اند (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان تهران، ۱۳۸۲: ۱۸-۱۹). در سرشماری نفوس مسکن سال ۱۳۸۵، جمعیت روستای شاطره ۹۰۴۷۷ نفر در قالب ۲۰۳۱۵ خانوار با بعد خانوار ۴/۰۹ نفر گزارش شده است. همچنین از کل جمعیت روستا، ۷۰۹۴۵ نفر ده سال و بیشتر (جمعیت فعال) و از این جمعیت فعال ۲۰۸۹۷ نفر شاغل و ۵۰۴۸ نفر غیر شاغل هستند و بدین ترتیب، سهم اشتغال ۳۶/۴ درصد است. زنان شاغل با جمعیتی برابر ۱۵۶ نفر، نسبت به جمعیت ۲۰۷۴۱ نفری مردان شاغل، سهم ناچیزی از اشتغال دارند.

بحث و یافته‌ها

الحاق روستای شاطره به محدوده اسلامشهر به استناد طرح جامع ساختاری- راهبردی اسلامشهر، مصوب جلسه مورخ ۱۳۸۹/۰۲/۱۸ شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان تهران است که در بیستمین جلسه سال ۱۳۸۹ شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در تاریخ ۱۳۸۹/۱۲/۲۳ تصویب شد و با شماره ۹۰/۳۰۰/۶۰۳۴۰ مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۲۲ با امضای معاون وزیر و دبیر شورای عالی شهرسازی و معماری ایران ابلاغ شد.

به استناد تبصره ۲ ماده ۳ «قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آن‌ها» مصوب ۱۳۸۴/۱۰/۱۴، «روستاهایی که به موجب طرح‌های مصوب جامع و هادی در داخل حریم شهرها واقع می‌شوند، در صورت رسیدن به شرایط شهرشدن، شهر مستقل شناخته نمی‌شوند و به صورت منفصل به‌عنوان یک ناحیه یا منطقه از نواحی یا مناطق شهر اصلی، تلقی و اداره خواهند شد و برای آن‌ها در قالب طرح‌های جامع و تفصیلی، ضوابط و مقررات ویژه متضمن امکان استمرار فعالیت‌های روستایی، تهیه خواهد شد و ملاک عمل قرار خواهد گرفت». براین اساس، در بند ۷ مصوبه شورای عالی معماری و شهرسازی، «با الحاق روستاهای احمدآباد مستوفی، حسن‌آباد خالصه و شاطره به محدوده شهر، به‌عنوان محدوده‌های منفصل شهر- مشروط به اینکه خدمات و سرانه‌های شهری مورد نیاز آن‌ها در محدوده خودشان تأمین شود- موافقت شد.»

از سویی دیگر در تاریخ ۱۳۹۱/۰۱/۲۹، پایگاه اطلاع‌رسانی دولت اعلام کرد: با توجه به بافت جغرافیایی منطقه و با هدف توزیع بهینه و عادلانه خدمات، به پیشنهاد وزارت کشور و به استناد ماده ۱۳ قانون تعاریف و ضوابط کشوری مصوب ۱۳۶۲- که اعلام می‌دارد «هرگونه انتزاع، الحاق، تبدیل، ایجاد و ادغام و نیز تعیین و تغییر مرکزیت و تغییر نام و نامگذاری واحدهای تقسیمات کشوری به‌جز استان، به پیشنهاد وزارت کشور و هیئت وزیران خواهد بود»- دولت موافقت کرد که روستای احمدآباد مستوفی از توابع دهستان احمدآباد مستوفی بخش مرکزی شهرستان اسلامشهر به شهر تبدیل شود. براین اساس، بخش احمدآباد مستوفی به مرکزیت شهر احمدآباد مستوفی، مشتمل بر دهستان‌های احمدآباد مستوفی و دهستان چیچکلو، در تابعیت شهرستان اسلامشهر ایجاد می‌شود.

برهمن اساس، به دلیل تشکیل بخش احمدآباد مستوفی و قرارگیری روستای حسن‌آباد خالصه در آن بخش و منتزاع شدن آن از بخش مرکزی شهرستان اسلامشهر، عملاً این روستا نیز از نقاط منفصل اسلامشهر حذف شد؛ چراکه به استناد ماده ۲ قانون «تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آن‌ها» حریم شهر عبارت است از اراضی بلافصل پیرامون محدوده شهر که نظارت و کنترل شهرداری در آن ضرورت دارد و نباید از مرز تقسیمات کشوری شهرستان و بخش مربوط تجاوز کند. همچنین براساس بند ۷ مصوبه شورای عالی شهرسازی و معماری در زمینه بررسی و تصویب طرح‌های جامع شهرهای زیر صد هزار نفر به شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها- مصوب ۸۶/۰۵/۱۵ با اصلاحیه مورخ ۸۸/۰۵/۰۵ بر قانون «تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آن‌ها» درمورد

تداخل نداشتن محدوده و حریم شهرها و روستاها با یکدیگر و تجاوز نداشتن محدوده یا حریم شهرها از مرز تقسیمات کشوری و اصلاح تداخل‌های احتمالی موجود تأکید شده است. در نهایت، مطابق آنچه ذکر شد، الحاق احمدآباد مستوفی و حسن‌آباد خالصه به‌عنوان مناطق منفصل اسلامشهر حذف شد و تنها روستای شاطره به‌عنوان نقطه الحاقی به محدوده اسلامشهر باقی ماند.

براساس نتایج تکمیل پرسشنامه‌ها در میان خانوارهای ساکن در اسلامشهر، روستای شاطره و همچنین مسئولان درمی‌یابیم:

- موقعیت مکانی ۵۴/۵ درصد از پاسخگویان در اسلامشهر و ۴۵/۵ درصد در روستای شاطره است؛
  - بیشتر خانوارها در اسلامشهر، مالک واحد مسکونی‌اند که بیش از سه طبقه، دارای پارکینگ، زیرزمین، دو اتاق خواب و تمامی امکانات، اعم از آب، گاز، برق، تلفن، سیستم گرمایشی و سرمایشی و همچنین نور و روشنایی مناسب است، ولی در روستای شاطره، بیشتر منازل در مالکیت اوقاف، دو طبقه و بدون پارکینگ، زیرزمین و دارای دو اتاق خواب است؛
  - مردم اسلامشهر بیش از ۵۰ هزار تومان برای عوارض به مدیریت شهری می‌پردازند و میزان رضایت آنان ۲۵ درصد است. سطح رضایت مردم روستای شاطره با پرداخت عوارضی بین ۳۰-۴۰ تومان نیز ۲۵ درصد است؛
  - به‌لحاظ سمت، ۳۰ درصد پاسخگویان، مدیران دستگاه‌های مرتبط و ۷۰ درصد کارشناس هستند؛
  - هر دو گروه مدیران و کارشناسان معتقدند نبود مدیریت یکپارچه در برخورد با نقاط شهری و روستایی، بالاترین سهم را در ایجاد تعارض در این زمینه دارد؛
  - بیشتر مسئولان و کارشناسان، نقش مدیریت شهری در حل تعارض‌های ناشی از الحاق نقاط روستایی به محدوده شهر را ۷۵ درصد برشمردند.
- با توجه به یافته‌های حاصل از پرسشنامه‌ها، پاسخ پرسش‌های پژوهش به شرح زیر بررسی می‌شود:
- بین عوامل مدیریتی در اسلامشهر و روستای شاطره، تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی عامل مدیریتی

عوامل	موقعیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار
مدیریتی	اسلامشهر	۱۲۰	۱۷/۷۵	۱/۳۸۶
	روستای شاطره	۱۰۰	۱۸/۱۸	۲/۰۶۲

منبع: نگارندگان

با توجه به جدول فوق می‌توان گفت که میانگین مدیریتی در روستای شاطره، بیشتر از اسلامشهر شده است. همچنین با استفاده از ضریب اتا، شدت رابطه این عامل در دو مکان اسلامشهر و روستای شاطره سنجش شده و برابر ۰/۱۲۴ است.

جدول ۳. بررسی شاخص اتا

موقعیت	شاخص اتا
۰/۱۲۴	عامل مدیریتی

منبع: نگارندگان

همان‌طور که در جدول زیر مشاهده می‌شود، با توجه به آزمون T و سطح معناداری‌های به‌دست‌آمده می‌توان گفت میانگین عوامل مدیریتی در بین اسلامشهر و روستای شاطره، تفاوت معناداری ندارد و در نتیجه، عوامل مدیریتی نیز در ایجاد تعارض‌های حاصل از الحاق روستای شاطره به اسلامشهر تأثیری ندارند.

جدول ۴. آزمون T مستقل عوامل مدیریتی

Independent Samples Test										
فرضیه ۱	Levene's Test for Equality of Variances			t-test for Equality of Means				95% Confidence Interval of the Difference		
	F	Sig.	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper	
	مدیریتی	Equal variances	۳۹/۷۰	۰/۰۰۰	-۱/۸۴۰	۲۱۸	۰/۰۶۷	-۰/۴۳۰	۰/۲۳۴	-۰/۸۹۱
	Not Equal variances			-۱/۷۷۸	۱۶۷/۷۹	۰/۰۷۷	-۰/۴۳۰	۰/۲۴۲	-۰/۹۰۸	۰/۰۴۸

منبع: نگارندگان

نمود مدیریتی یکسان در نقاط شهری و روستایی، سبب ایجاد تعارض‌هاست. با توجه به اطلاعات به‌دست‌آمده از مسئولان و کارشناسان، به رد یا تأیید این فرضیه می‌پردازیم. برای انجام این آزمون، ابتدا بررسی می‌کنیم که میانگین نقش نبود مدیریتی یکسان در نمونه چگونه است. جدول ۵ میانگین و انحراف معیار را در نمونه نشان می‌دهد:

جدول ۵. شاخص‌های توصیفی نبود مدیریتی یکسان

شاخص توصیفی	میانگین	انحراف معیار
نمود مدیریتی یکسان	۳/۹۰	۰/۹۹۵

همان‌گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، میانگین نبود مدیریتی یکسان برابر با ۳/۹۰ شده است؛ بنابراین، در نمونه آماری این پژوهش مشاهده شده است که نقش نبود مدیریتی یکسان در ایجاد تعارض‌های حاصل از عوامل تأثیرگذار است که برای تعمیم آن به جامعه آماری، به سراغ آزمون T می‌رویم. جدول ۶ نتیجه آزمون T را نشان می‌دهد:

جدول ۶. آزمون T مستقل نبود مدیریتی یکسان

One-Sample Test						
فرضیه ۲	Test Value = ۳					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
	۲۵۳/۸۱	۲۹	۰/۰۰۰	۴۶/۱۰	۴۶/۴۷	۴۵/۷۳

منبع: نگارندگان

در جدول ۶ مقدار سطح معناداری (Sig.) برابر با ۰/۰۰۰ شده است و چون این مقدار، از $\alpha = ۰/۰۵$ (خطای نوع اول) کمتر است، پس فرضیه فوق تأیید می‌شود و نبود مدیریتی یکسان در نقاط شهری و روستایی، دلیل ایجاد تعارض-هاست.

مدیریت شهری، در حل تعارض‌های حاصل از الحاق نقاط روستایی به محدوده شهر نقشی اساسی دارد. با اطلاعات حاصل از پرسشنامه مسئولان، به رد یا تأیید این فرضیه می‌پردازیم:

جدول ۷. شاخص‌های توصیفی نقش مدیریت شهری

شاخص توصیفی	میانگین	انحراف معیار
نقش مدیریت شهری	۳/۵۷	۰/۶۷۹

منبع: نگارندگان

همان‌گونه که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، میانگین نقش مدیریت شهری برابر با ۳/۵۷ شده است که از سه سطح متوسط بیشتر است؛ بنابراین، در نمونه آماری این پژوهش مشاهده شده است که نقش مدیریت شهری در حل این تعارض‌ها مؤثر است و برای تعمیم آن، آزمون T براساس جدول ۸ محاسبه می‌شود:

جدول ۸. آزمون T مستقل نقش مدیریت شهری

One-Sample Test						
Test Value = ۳						
فرضیه ۳	t	df	Sig.(2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
	۴/۵۷	۲۹	۰/۰۰۰	۰/۵۶۷	۰/۳۱	۰/۸۲

منبع: نگارندگان

در جدول ۸، سطح معناداری (Sig.) برابر با ۰/۰۰۰ شده است و چون این مقدار، از $\alpha = ۰/۰۵$ (خطای نوع اول) کمتر است، فرضیه فوق درست است و می‌توان گفت: مدیریت شهری در حل تعارض‌های حاصل از الحاق نقاط روستایی به محدوده شهری نقشی اساسی دارد.

نتیجه‌گیری

براساس نتایج حاصل از مطالعه‌های پیش رو و بررسی منطقه مورد مطالعه مشاهده شد که عوامل مدیریتی در اسلامشهر و روستای شاطره در ایجاد تعارض‌های ناشی از الحاق، بی‌تأثیر بوده است که دلیل آن با توجه به تصدی امور روستا از سوی شهرداری اسلامشهر واضح است، اما از نظر قوانین و مقررات حاکم بر شهر و روستای مذکور، تفاوت بسیاری به چشم می‌خورد که می‌توان از آن به‌عنوان ناهمگونی رویکرد مدیریت شهری در نقاط شهری و روستایی نام برد. از سوی دیگر، این اختلاف‌ها را که ممکن است ناشی از تعارض سایر عوامل مانند اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی و ... باشد، می‌توان با داشتن مدیریت شهری توانمند و با حفظ رویکردهای فرابخشی و پرهیز از بخشی‌نگری، تا حد بسیاری تقلیل داد یا حذف کرد؛ بنابراین، رعایت بعضی از جنبه‌ها حائز اهمیت است. در این زمینه پیشنهادهایی ارائه می‌شود:

- ✓ بررسی تعارض‌های احتمالی ناشی از الحاق نقاط روستایی به محدوده شهرها به صورت موردی؛
- ✓ تهیه طرح‌های ویژه در مورد نحوه مدیریت شهرهای دارای نقاط الحاقی؛
- ✓ تدوین قوانین و برنامه‌ریزی ویژه مدیریت شهری؛
- ✓ ایجاد سیستم نظارتی مناسب و الزام مدیریت شهری به مدیریت مبتنی بر قانون؛
- ✓ ایجاد مدیریت شهری قانونمند و پرهیز از میل مدیریتی (مدیریت سلیقه‌ای)؛
- ✓ تغییر رویکرد و ایجاد نگرش یکسان نسبت به ارائه خدمات و تدوین قوانین شهر و روستا؛
- ✓ تدوین قوانین مدیریت یکسان در نقاط شهری و روستایی.

منابع

۱. امانی، سیدمهدی، ۱۳۸۰، **جمعیت‌شناسی عمومی ایران**، انتشارات سمت، تهران.
۲. پاپلی یزدی، محمد و دیگران، ۱۳۸۹، **نظریه‌های شهر و پیرامون**، چاپ پنجم، انتشارات سمت، تهران.
۳. پوراحمد، احمد و دیگران، ۱۳۸۵، **آسیب‌شناسی طرح‌های توسعه شهر در کشور**، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۸، صص ۱۶۷-۱۸۶.
۴. حافظنیا، محمدرضا، ۱۳۸۸، **مقدمه‌ای بر پژوهش در علوم انسانی**، انتشارات سمت، تهران.
۵. حسامیان، فرخ، اعتماد، گیتی و محمدرضا حائری، ۱۳۸۸، **شهرنشینی در ایران**، انتشارات آگاه، تهران.
۶. حصاری، علی، ۱۳۸۷، **تحولات شهرنشینی در ایران**، مجله تحلیلی الف.
۷. خاکی، غلامرضا، ۱۳۸۷، **روش تحقیق با رویکردی به پایان‌نامه‌نویسی**، چاپ چهارم، انتشارات بازتاب، تهران.
۸. دبیرخانه شورای عالی معماری و شهرسازی معاونت شهرسازی و معماری وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۸، **مقررات شهرسازی و معماری و طرح‌های توسعه و عمران مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران**.
۹. رهنمایی، محمدتقی و دیگران، ۱۳۸۳، **فرایند برنامه‌ریزی شهری ایران**، انتشارات سمت، تهران.
۱۰. سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ۱۳۸۹، **دانشنامه مدیریت شهری و روستایی**.
۱۱. شکویی، حسین، ۱۳۶۴، **جغرافیای کاربردی و مکتب‌های جغرافیایی**، انتشارات آستان قدس رضوی، مشهد.
۱۲. شکویی، حسین، ۱۳۷۴، **دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری**، چاپ دوم، انتشارات سمت، تهران.
۱۳. کارگر، بهمن و رحیم سرور، ۱۳۹۰، **شهر، حاشیه و امنیت اجتماعی**، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، تهران.
۱۴. مهدی‌زاده، جواد، ۱۳۸۲، **برنامه‌ریزی راهبردی توسعه شهری**، مرکز تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
۱۵. مهدی‌زاده، جواد، ۱۳۸۵، **اطلاعات سرشماری عمومی نفوس و مسکن**، مرکز آمار ایران، تهران.
۱۶. مهدی‌زاده، جواد، ۱۳۹۰، **گزارش علل و آثار تبدیل روستاها به شهر**، دفتر برنامه‌ریزی و بودجه معاونت برنامه‌ریزی استانداری تهران، تهران.
۱۷. مهدی‌زاده، جواد، ۱۳۸۲، **طرح هادی روستای شاطره، مشاور دشتی**، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان تهران.
۱۸. مهدی‌زاده، جواد، ۱۳۸۸، **طرح راهبردی - ساختاری شهر اسلامشهر**، مهندسین مشاور آبان، سازمان مسکن و شهرسازی.
19. **Aban Consulting Engineers, 2009, Comprehensive plan of Islamshahr city, Organization of Housing and Urbanism of Tehran province. (In Persian)**
20. Amani, M., 2001, **General Demography of Iran**, Samt Publications, Tehran. (In Persian)
21. Amy k.hahs, Mark J. Mcdonnell, 2005, **Selecting Independent Measure toQuantity Melbourne Urban-Rural Gradient**, Land urban plan Journal, No 160, PP. 671-685.
22. AvijtaGupto, Rafi, A., 1999, **Geomorphology and the Urban Tropics**, Elsiver Science.
23. Dashti Counselor, 2003, **Conductor Plan of Shatareh Village**, Islamic Revolution Housing Foundation of Tehran province. (In Persian)
24. Department of Planning and Budget, 2011, **Report of the Causes and Effects of Conversion Rural into Urban**, Tehran Governor's Office, Tehran. (In Persian)
25. Hafeznia, M., 2009, **An Introduction to the Research Method in Humanities**, Samt Publications, Tehran. (In Persian)
26. Hesari, A., 2008, **Developments of Urbanization in Iran**, Barname Magazine, No. 291, PP. 10-16. (In Persian)

27. Hessamian, F., Etemad, G. and Haeri, M., 2009, **Urbanization in Iran**, 7th Ed, Agah Publications, Tehran. *(In Persian)*
28. Iran Statistics Center, 2006, Information of Public Census of Housing and Population.
29. Kargar, B. and Sarvar, R., 2011, **City, Margins and Social Security**, Organization of Geographical Armed Forces Publications, Tehran. *(In Persian)*
30. Khaki, Gh., 2008, **Research Method with Thesis Approach**, 4th Ed, Baztab Publications, Tehran. *(In Persian)*
31. Mahdizadeh, J., 2003, **Strategic Planning of Urban Development**, Architecture & Urbanism research center of Iran, Tehran. *(In Persian)*
32. Organization of Municipalities and Rural municipality, 2010, **Encyclopedia of Urban and Rural Management**, Tehran. *(In Persian)*
33. Papliyazdi, M. and Rajabi sanajerdi, H., 2010, **The Theory of Urban and Surrounding**, 1st Ed, Samt Publications, Tehran. *(In Persian)*
34. Pourahmad, A., 2006, **Pathology of the City Development Projects in the Country**, Journal of Geographical Research, No. 58, PP. 167-186. *(In Persian)*
35. Rahnamaee, M. and Shahhosseini, P., 2010, **Process of Urban Planning in Iran**, 9th Ed, Samt Publications, Tehran. *(In Persian)*
36. Scott, A., Alana G. and AyeleGelan, 2007, **The Urban-Rural Divide: Myth or Reality? Macaulay Institute**, Design and Layout by Claudia Carter and Pat Carnegie.
37. Shokouee, H., 1984, **Geographic Applications and school of Geographical**, Astan Ghods Publications, Mashahd. *(In Persian)*
38. Shokouee, H., 2012, **New Perspectives in Urban Geography**, 15th Ed, Samt Publications, Tehran. *(In Persian)*
39. The Supreme Secretariat of the Council Architecture and Urban Planning, 2009, **Terms of Architecture & Urbanism and Development Projects Approved by the Iranian Supreme Council Architecture & Urbanism**, Department of Architecture & Urbanism, Ministry of Housing and Urbanism, Tehran. *(In Persian)*